

חסידות על פרשת השבוע פרשת לך לך

פרשת לך לך

א. התפתחותו של אברהם

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֲרָצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ.

(בראשית, י"ב, א.)

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם, להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום.

(אבות, ה', ג.)

המדרש בפרשת וירא עומד על משמעותם של הניסיונות:

כתיב (תהלים, ס', ו) "נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה", נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם, כנס הזה של ספינה.

(בראשית רבה, וירא, פרשה נ"ה).

המדרש מפרש את הביטוי "ניסיון" מלשון נס, דהיינו דגל, כמו הנס של האוניה שמונף על ראש התורן. המדרש מתייחס לשתי תכונות שקיימות בדגל ומאפיינות גם את הניסיון: האחת היא שהדגל נמצא במקום גבוה בראש הספינה, והשנייה היא שהדגל נראה למרחוק ומפרסם את דבר קיומה של האוניה. גם הניסיון מעצים את האדם שעמד בו, ובמקביל הוא מפרסם את גודלו לרבים - "ניסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם".

ניתן, אם כן, להתייחס לעשרת הניסיונות כהליך ההתפתחות הרוחנית של אברהם אבינו: נקודת הראשית של מסע הניסיונות מופיעה בפרשתנו בקריאה האלוקית לאברהם אבינו "לֵךְ לְךָ מֵאֲרָצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ", ונקודת הסיום בניסיון העקידה.

בהקשר זה, בולט ההבדל בין אברהם אבינו לבין נח. כבר בפעם הראשונה שמוזכר שמו של נח, מציינת התורה את מעלתו:

וַנַּח מִצָּא הֶן בְּעֵינֵי ה'.

(בראשית, ו', ח.)

לעומת זאת, בסוף פרק י"א מופיע אברהם ללא כל תיאור של מעשיו הטובים או של צדקתו; גדלותו ומעלתו של אברהם אבינו הולכים ומתפתחים תוך כדי מסלול הניסיונות רק בסוף התהליך, לאחר העקידה, זוכה אברהם אבינו לתואר "ירא אלוקים" - "כִּי עָתָה יִדְעָתִי כִּי יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה" (בראשית, כ"ב, יב).

כפי שכבר ראינו בעבר, הפרשנות החסידית מתחקה אחר המסר הרלוונטי והקיומי לעבודת השם שעולה מן הפסוקים, ובמיוחד כאשר מדובר על סיפורי אבות האומה, שמעשיהם מהווים מודל לחיקוי לדורות הבאים. היות והקריאה האלוקית "לך לך" היא נקודת הראשית במסלול ההתקדמות של אברהם אבינו, כמה מהתורות שנאמרו על פסוק זה, עוסקות בהנחיות יסודיות בדרך ההתקדמות בעבודת השם. להלן נעסוק בתורה של בעל "מי השילוח"¹, שעוסקת בשתי נקודות מהותיות בדרכי עבודת השם שנובעות מהביטוי "לך לך".

ב. "לך לך" - אל עצמך

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ וְכוּ'. כתיב (ישעיה, מד', ג) "כי אצק מים על צמא ונוזלים על יבשה". כאשר התחיל אאע"ה² לבקש ולחפש אחר שורש החיים שלו, אחרי הבינו אשר כל חמדת עוה"ז³ לא יתכנו להקראות בשם חיים אמיתיים, כי כל חמדת עוה"ז הוא רק להסיר טרדות והמניעות, ואחרי אשר יתבטלו כל הטרדות מה יהיו גוף החיים אשר עליו נבראת העולם. וע"ז⁴ אמר לו הש"י⁵ "לך לך" היינו לעצמך, כי באמת כל דברי עוה"ז לא יקראו בשם חיים ועיקר החיים תמצא בכ (ישעיה מ"א, טז) "ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל"...

("מי השילוח" לפרשת לך לך).

"מי השילוח" לומד מ"לך לך", מסר כפול. ראשית, "לך לך" - ההליכה היא נקודת הראשית של החיפוש הרוחני. מי שטועה לחשוב שהעיקר בעולם הוא העיסוק החומרי, לא התחיל עדיין את עבודת ה'. גם לפני הקריאה האלוקית הגיע אברהם אבינו להכרה שהחומריות איננה מטרה, אלא אמצעי שמאפשר לאדם להגיע לתכלית הרוחנית. מבחינה זו כבר היה אברהם אבינו במצב של הליכה וחיפוש אחר משמעות החיים. שנית, במילים "לך לך" הורה לו הקב"ה את כוון ההליכה: עליך ללכת אל עצמך, לחתור לעומקים שהמצויים באישיותך ובנשמתך, שם תוכל למצוא קרבת אלוקים, ומשם תוכל לדלות את כל מה שנדרש לך לצורך התקדמותך בעבודת השם.

בבסיס תורה זאת עומד אחד היסודות החשובים שהתחדש בבית מדרשו של ר' שמחה בונים מפשיסחא, רבו של "מי השילוח":

1 ר' מרדכי יוסף ליינר מאיז'ביצה. תלמידו של ר' שמחה בונים מפשיסחא, תלמיד חבר של ר' מנדלי מקוצק, ורבים של ר' צדוק הכהן מלובלין ור' ליבליה איגור.
2 אברהם אבינו עליו השלום.
3 עולם הזה.
4 ועל זה.
5 השם יתברך.

ובהקשר להנ"ל, מביא הרה"ק הגה"צ ה"שפת אמת" ז"ע (שפת אמת ליקוטים פ' ויגש), ביאור הפסוק (משלי כ' ה), מים עמוקים בלב איש ואיש תבונה ידלנה, יש לפרש, כי יש בכל אדם עצות די והותר נגד היצר הרע, אולם צריך איש תבונות שידלנה מהעומק, כמו שכתוב במדרש ויגש, משל לבאר עמוקה, וצריך לקשור חבל בחבל וכו', היינו, על ידי התקשרותו בהש"ת, נפש בנפש רוח ברוח נשמה בנשמה כו', על ידי זה יוכל למצוא עיקר נקודתו. וזה מה שאמרו רבותינו הקדושים נ"ע [הכוונה להרבי רבי בונם ולהרבי מאלכסנדר ז"ע - המב"א], כי החסידים נוסעים, שיגידו להם מה שיש להם. והבן כי קצרת.

("קול מבר" ח"ב - וערטער -).

החידוש הגדול שהתחדש בפשיסחא הוא שכל הדרוש לאדם לצורך עבודתו מצוי בתוכו. לכן, אל לו לאדם להיות תלוי באחרים, גדולים ככל שיהיו, בעבודת השם שלו. תפקידו של הרבי מתמצה בכך שביכולתו לעזור לחסיד למצוא את האוצרות שנמצאים בתוכו, אבל בכל שלב ושלב האחריות והיזומה נתונה ביד החסיד העובד. יעד ההליכה של עובד השם צריך להיות לתוך עצמו - לחשוף את אותם האוצרות שגנוזים בקרבו. זהו המסר שמונח בקריאת השם לאברהם אבינו "לך לך": אל תחשוב שמסלול השלמות תלוי בגורמים חיצוניים, אלא היה קשוב לעצמך ומתוכך תמצא את הדרך להתקרב להשם יתברך.

היה מרגלא בפומיה הרב הקדוש ר' חנוך העניך מאלכסנדר ז"ל, לומר בשם רבו הרב הקדוש הרבי ר' שמחה בונים ז"ל. שאמר אשר כל אברך בנוסעו פעם הראשון אל הצדיק, ולהסתופף בצל החסידים, צריך לידע המעשה מרבי אייזיק ר' יעקעליס מקרקוב, שבנה הבית הכנסת בקרקוב הנקרא בית הכנסת של ר' אייזיק ר' יעקעליס וזהו:

כי הר' אייזיק ר' יעקעליס חלם כמה פעמים שיסע לפראג, ושם סמוך לחצר המלך תחת הגשר יחפור בארץ וימצא אוצר גדול ויתעשר. הוא נסע לפראג ובבואו שמה הלך אל הגשר אשר אצל חצר המלך, אבל שם עמדו אנשי חיל ההולכים על המשמר לילה כיום, והיה ירא לחפור בארץ ולחפש במטמונים, אבל מרוב צערו כי עמל כל כך בדרך רחוקה, ועתה ישוב לביתו בחוסר כל, היה הולך כל היום סמוך לגשר אנה ואנה, תפוש במחשבותיו וכשחשכה הלך אל האכסניה לנוח, וביום השני וכן ביום השלישי שוב בא בבוקר בבוקר אל המקום הזה, וטייל שם כל היום, ולפנות ערב הלך לאכסניה. השר העומד שם בראש אנשי חיל שומרי ראש המלך, בראותו יום יום כי איש יהודי הולך שחוח ותוארו כעני המעוטף בצער ויגון, סובב סובב אצל הגשר כל הימים, קראו אליו ושאלו בדברים רכים: "מה אתה מחפש ועל מי אתה ממתין זה כמה ימים במקום הזה". סיפר לו כל הענין כי כמה לילות רצופים חלם כי כאן טמון אוצר גדול, ולמטרה זאת בא לפראג ברוב עמל וטורח. אז פתח השר את פיו שחוק ואמר לו: "האם היה כדאי שתסע דרך רחוקה כל כך על ידי חלום, מי זה אשר יאמין לחלומות?! הלא גם אני בחלומי אמרו לי שאסע לעיר קרקוב ושם נמצא אחד הנקרא בשמו אייזיק ר' יעקעליס, ואם אחפור שם בבית היהודי אייזיק ר' יעקעליס תחת התנור וכיריים אז אמצא אוצר גדול, אבל הכי אתן אומן לחלומות אשר שווא ידברו, ולנסוע בשביל זה לקרקוב, ואתה עשית שטות כזה לבא לכאן?!". ויהי כשמוע רבי אייזיק ר' יעקעליס דברי השר הבין כי עיקר ביאתו לכאן היה למען ישמע דברים אלו ושידע כי האוצר נמצא לא כאן רק בביתו וכי עליו לחפור ולבקש במטמונים בביתו ושם ימצא האוצר. חזר ונסע לביתו וחיפש ומצא בביתו תחת התנור וכיריים את האוצר ונתעשר, ובנה בהונו הבית הכנסת הנודעת בשם בית הכנסת של ר' אייזיק ר' יעקעליס.

כן הדבר כל אברך צריך לידע כי על ידי בואו אל הצדיק והרבי, נתוודע לו שהאוצר אין לו לחפש אצל הרבי רק בביתו, ויהי בנוסעו לביתו שם יחפש ויחפור עד מקום שידו מגעת, ויגעת ומצאת תאמין כי קרוב אליך הדבר בפיקך ובלבבך לעשותו, אצלו ממש והבן.

(שמחת ישראל, מאמרי שמחה, אות ל').

כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולנחמיה רענן, תשל"ב
נערך על ידי צוות בית המדרש הווירטואלי

בית המדרש הווירטואלי (V.B.M) ע"ש ישראל קושיצקי
שליד ישיבת הר עציון
The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash
אתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>
אתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>

משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
דוא"ל: office@etzion.org.il
